

ХУЛОСАИ

Шурои диссертатсионии 6D.КОА-048-и назди
Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Парвандаи аттестатсионии №8

қарори шӯрои диссертатсионӣ аз 28.10.2023. Протоколи №8

Дар бораи ба Қаландарова Манзура Сайдасроровна шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон додани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ.

Диссертатсия дар мавзӯи «Роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир» барои дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси (13.00.08.02-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (физика) ба Шурои диссертатсионии 6D.КОА-048 дар заминаи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (735140, шаҳри Бохтар, кӯчаи Айнӣ 67) ба ҳимоя қабул карда шуд.

Довталаби дараҷаи илмӣ Қаландарова Манзура Сайдасроровна 16-уми феврالی соли 1976 дар шаҳри Кӯлоб дар оилаи зиёӣ таваллуд шудааст. Соли 1983 қадами аввалини худро ба мактаби миёнаи №2-и шаҳри Кӯлоб гузошта соли 1994 мактаби номбурдари бомуваффақият хатм намуда ҳуди ҳамон сол ба Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи М.С. Осимӣ дохил шуда бо сабабҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ таҳсилро давом дода натавонист. Сипас идомаи таҳсилро дар факултаи физика-математикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, шӯъбаи физика давом дод. Баъди хатми донишгоҳ дар факултаи номбурда ба ҳайси ассисенти кафедраи методикаи таълими физика ва технологияи материалҳо ба фаъолият шурӯъ намуд.

Соли 2012 ба шӯъбаи аспирантураи донишгоҳи номбурда дохил шуда онро соли 2015 хатм намуда дар ин солҳо зери роҳбарии номзади илмҳои физика-математика, дотсент, Зарифзода Абдукарим ба кори илмӣ-тадқиқоти шурӯъ намудааст. Аз сабаби фавти роҳбари илмиаш соли 2016, роҳбари илмиашро иваз намуда, тахти роҳбарии доктори илмҳои педагогӣ профессор Шарифзода Ҷумъа Шариф тадқиқотро давом дода боз аз сабаби фавти ин роҳбар боз роҳбарии илмиашро иваз намуда тахти роҳбарии доктори илмҳои техникӣ, Маҷидов Ҳамид тадқиқотро давом дода соли 2023 ҷамъбаст намудааст.

Қаландарова Манзура Сайдасроровна дар давоми фаъолияти педагогӣ ва тадқиқотии худ 18 мақола ба нашр расонидааст, ки 10-тои он бевосита дар нашрияҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 8-тои боқимондашро маводҳои конференсияи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ ба таъб расонидааст.

Дар таърихи 28-уми октябри соли 2022 дар ҷаласаи васеи кафедраи методикаи таълими физика ва технологияи материалҳои Донишгоҳи давлатии

Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ муҳокимаи пешакии рисолаи номзиди Қаландарова Манзура Сайдасроровна доир гардид.

Чаласаи васеи кафедраи номбурда қарор қабул кард, ки диссертатсияи Қаландарова Манзура Сайдасроровна дар мавзӯи “Роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир” аз рӯйи ихтисоси 13.00.08.02-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (физика) ба ҳимоя пешниҳод карда шавад. (Суратчаласаи №3 аз 28.10.2022.).

Дар таърихи 28-уми март соли 2023 дар чаласаи васеи кафедраи методикаи таълими физикаи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав муҳокимаи пешакии диссертатсияи Қаландарова Манзура Сайдасроровна дар мавзӯи “Роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир” аз рӯйи ихтисоси 13.00.08.02-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (табиӣ) доир гардид.

Чаласаи васеи кафедраи номбурда қарор қабул кард, ки диссертатсияи Қаландарова Манзура Сайдасроровна дар мавзӯи “Роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир” аз рӯйи ихтисоси 13.00.08.02-Назария ва методикаи таълими фанҳои табиӣ (физика) кори илмии таҳассусии ба итмомрасида буда ба ҳимояи асоси пешниҳод карда шавад. (суратчаласаи №8, 28.03.2023.)

Муқарризони расмӣ:

1. **Шерматов Дусназар Саидович**-доктори илмҳои таниқӣ, профессори кафедраи физикаи тиббӣ ва биологӣ бо асосҳои технологияи информатсионии ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино.
2. **Умаров Умар Сулаймонович**-номзиди илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи методикаи таълими физикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддини Айни.
3. **Тақризи ташкилоти тақриздиханда:** Тақризи муассисаи пешбар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертатсияи Қаландарова Манзура Сайдасроровна бо имзои раиси чаласа номзиди илмҳои физика-математика, мудири кафедраи методикаи таълими физика, дотсент, Истамов Ф., муаллими калони кафедраи мошинҳои ҳисоббарор, системаҳо ва шабакаҳо, номзиди илмҳои педагогӣ Восидов Ш.Ю. муаллими калони кафедраи методикаи таълими физика, номзиди илмҳои педагогӣ, Курбонхолов Т.Т., дар чаласаи васеи ғайринавбатии кафедраи методикаи таълими физика муҳокима карда шуда бо имзои ректори донишгоҳ доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Хушвахтзода Қобилҷон Хушвахт аз 16-уми октябри

соли 2023 протоколи №8 тасдиқ шудааст. Мазмуни тақриз мусбат мебошад, дар он мубрамияти мавзуъ, моҳияти илмӣ-назариявӣ ва амалии он ва инчунин саҳми худи муаллиф зикр гардидааст.

Натиҷаҳои таҳқиқоти дар 18 интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки аз он 10-то мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расида ва 8-тои боқимондаашро мақолаҳои дар дигар нашрияҳо ба чоп расида ва маводҳои конференсияҳои илмӣ ташкил додаанд.

ФЕҲРЕСТИ ИНТИШОРОТИ ИЛМИИ ДОВТАЛАБИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМӢ

I. Мақолаҳое, ки дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиякардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаан:

[1-М]. Қаландарова М.С. Хусусиятҳои ташкили ҷараёни таълим дар мактабҳои олии дар шароити ҷорӣ намудани усули нави ахбороти технологӣ. Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон - Душанбе: «Сино» № 1/3(134) 2014 Саҳ.54-56.

[2-М]. Қаландарова М.С. Методҳои фаъоли таълим дар раванди таълими фанни физика ва технология. Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон - Душанбе: «Сино» №1/1 (126) 2014 Саҳ. 90 - 94.

[3-М]. Қаландарова М.С. Такмили таълими ТКМ дар мактабҳои олии, дар асоси таҷрибаҳои амалӣ. Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон - Душанбе «Сино» № 1/3 (164) 2015. Саҳ. 36 - 39.

[4-М]. Қаландарова М.С. Барқарор кардани матни пурраи масъалаҳои физикӣ тавассути шарҳи мухтасари он. Паёми Донишгоҳи давлатии Қурғонтеппа ба номи Носири Хусрав – Бохтар. № 1/2 (53)- 2018 Саҳ. 156-159.

[5-М]. Қаландарова М.С. Асосҳои дидактика дар раванди ташкили таълими физика – дар мактабҳои олии бо назардошти ахбори илмӣ. Паёми Донишгоҳи давлатии Қурғонтеппа ба номи Носири Хусрав - Бохтар. № 1/2 (62) 2019 Саҳ.138-141.

[6-М]. Қаландарова М., Қаландаров С. Асосҳои дидактикии раванди ташкили таълим дар мактабҳои олии бо назардошти ахбороти илмӣ – маърифатӣ. Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав - Бохтар № 1-2(62) -2019 саҳ.120-124.

[7-М]. Шарифов Ҷ. Ш., Қаландарова М.С., Қаландаров С. “Такмили таълими физика дар мактабҳои олии, дар асоси таҷрибаҳои амалӣ. Бохтар № 1/1(83) -2021 Саҳ.142 - 146.

[8-М]. Қаландарова М.С., Қаландаров С. “Методи ҳалли масъалаҳое, ки ҳар як унсури амалиётро равшан месозад”. Маҷаллаи илмӣ – пажӯҳиши “Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ”- и Донишгоҳи давлатии омӯзгории

Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни №1-2 (11-12) 2022

[9-М]. Қаландарова М.С. “Технологияи тафаккури танқидӣ, лоихақашӣ ва проблемавӣ дар раванди таълими физика”. Маҷаллаи илмӣ “Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон” (ISSN 2074 - 1847) № 4. саҳ. 264 – 271

[10-М]. Қаландарова М.С., Мачидов Ҳ. “Истифодаи технологияи муосир дар баланд бардоштани самаранокии таълими физикаи умумӣ дар муассисаҳои олии касбӣ дар шароити низоми кредитии таҳсилоти аврупоӣ”. Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдулоҳи Рӯдакӣ; рақами байналмиллалии ISSN 2616- 5260 бо қарори муассисаи давлатии ҚОА - и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.[Текст]/ М.С. Қаландарова // Маҷаллаи илмӣ “Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон 1.06. 2022 № 174/ м.

II. Мақолаҳои илмӣ, ки дар маҷмӯаҳо ва дигар нашрияҳои илмӣ-амалӣ чоп шудаанд:

[11-М]. Қаландарова М.С. “Материалҳои дидактикӣ аз фанни физика барои мактабҳои олии касбӣ” [Матн] / Қаландарова М. (Бахшида ба 30 солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон)- ш. Кӯлоб – 2018, 93 Саҳ.

[12-М]. Қаландарова М.С. Ҳалли масъалаҳо аз фанни физика барои синфи. 9 [Матн] / Қаландарова М. (Бахшида ба 30 солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон) ш. Кӯлоб 2019, 51Саҳ.

[13-М]. Қаландарова М.С. Ҳалли масъалаҳо аз фанни физика барои синфи 10 [Матн] Қаландарова М. (Бахшида ба 30 солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон) 2018, 85 Саҳ.

[14-М]. Қаландарова М.С. Материалҳои дидактикӣ аз фанни физика барои синфи 7 [Матн] Қаландарова М. (Бахшида ба «Бистсолагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзи дар соҳаи илму маориф») Дастури таълими барои омӯзгорон ва донишҷуёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ) солҳои 2020-2040, Саҳ 86.

III. Интишорот дар нашрияҳои дигар:

[15-М]. Қаландарова М.С. «Баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва мактабҳои олий» - солҳои таҳсили 2017 – 2018. Саҳ. 122.

[16-М]. Шарифов Ҷ.Ш., Қаландаров С., Қаландарова М.С. Баланд бардоштани дараҷаи мустақилияти хонандагон дар таълими технология. Бохтар № 1/1(83) - 2021 Саҳ.125 - 128.

[17-М]. Мачидов Ҳ., Қаландарова М.С., Қаландаров С. “Технологияи педагогикаи муосир дар раванди таълими физика”. Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ – амалӣ таҳти унвони “Проблемаи муосири рушди фанҳои табиатшиносӣ: дурнамо ва пешомадҳои он” бахшида ба 30- солагии

Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Бистсолагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф” (бо иштироки ИДМ) ш. Бохтар -2021 Саҳ, 297-300.

[18-М]. Қаландарова М.С., Қаландаров С. «Омилҳои обшавии пирияхҳо дар сатҳи сайёраи Замин». Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ – назариявӣ дар мавзӯи «Энергияи сабз ва ҳифзи экосистемаҳои табиии Ҷумҳурии Тоҷикистон». Бахшида ба эълон гардидани соли 2025 ҳамчун соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо - Кӯлоб 2023, саҳ. 133-137.

Ба шурои диссертатсионӣ 6D.KOA-048 тақризҳои зерини ғайрирасмӣ ба автореферати Қаландарова Манзура Сайдасроровна ворид шудаанд:

Ба автореферат тақриздодаанд:

1. **Қодирова Д.** – номзади илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи методикаи таълими физика ва технологияи материалҳои Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ.
2. **Парвина Усмони Сафарзода** - н.и.п, дотсент, мудири кафедраи методикаи таълими физика ва технологияи материалҳои Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абдуллоҳи Рӯдакӣ.
3. **Тошматов А.** - номзади илмҳои физика-математика дотсенти кафедраи физикаи умумӣ ва назариявии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Омӯзиши мукаммали илмҳои дақиқ дар ҳама зинаҳои таҳсилот, яке аз масъалаҳои ҳалталабу мубрами замони муосир ба шумор меравад ва рушди ҷабҳаҳои гуногуни зиндагӣ, пешрафти иқтисодӣ ва тараққиёти мамлакатро бе истифодаи онҳо таъмин сохтан аз имкон берун аст.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, дар Паёми худ ба маҷлиси Олӣ (26 – декабри соли 2019) солҳои 2020 - 2040 – ро “Бистсолагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф” эълон намуд.

Яке аз омилҳои асосии баланд бардоштани сифати таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ин дар раванди дарс истифода бурдани усулҳои фаъоли таълим бо татбиқи технологияи муосир ба шумор меравад.

Мутаассифона, то ҳол истифодаи усулҳои фаъоли таълим бо татбиқи технологияи муосир дар таълими фанҳои табиатшиносӣ, бахусус физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба пуррагӣ коркард нашудаанд.

Дарачаи таҳқиқи мавзӯи илмӣ. Дар азхудшудаи масъалаи илмӣ ва заминаҳои назариявӣ методологии таҳқиқот чунин аст.

Оид ба асосҳои назариявии таълими физика ва математика ба монанди

Давыдов В.В., Бугаев А.И., Фоменко В.Ф., Зубова В.Г., Жмодяк А.Б., Карасева И.С., Коваленко В.Г., Оганесян В.А., Резникова Л.И., Усова А., Коменский С.Е.

Оид ба тадбиқи методологияи таълими технология информатсионӣ, аз ҷумла таълими фосилавӣ корҳои олимони хориҷӣ ба монанди: Хассон У., Уотермен Э., Rumble G., Creed C., Пак Н.И., Хуторский А.В., Юдин Э.Г., Колин К. К., Кавтрев А.Ф., Чирцов А.С. хело назаррас мебошад.

Нақши олимони ватанӣ дар такмил додан, методика ва истифодаи самараноки технология муосир дар раванди таълим ба монанди: Нуъмонов М., Маҷидов Ҳ., Сатторов А., Умаров У.С., Шарифов Ҷ., Комили А., ва дигарон гузаронида шудаанд.

Дар самти ташкил ва гузаронидани машғулиятҳо тариқи технология информатсионӣ меҳнати олимони ватанӣ Комилиён Ф., Назаров А.П., Исломов О., Ойматова Ҳ.Ҳ., Гулмонов У.Р., Қосимов И.Л., Зиёев Ш.Ш. ва дигарон саҳми арзанда гузаронидаанд.

Дар омӯзиш ва ҳалли масъалаҳои физикӣ байни донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии мамлакат саҳми олимони ватанӣ Шерматов Д., Бобоев Т., Зайниддинов В., Далавтов А., Шукурзод Т., Раҳимов Б., Раҳимов Ф., Бобоев Р., Хоҷазода Т.А., Умаров У.С., Истамов Ф.Ҳ., Комилов А. Низомов З., Бурнашев М., Бобоев Т.

Бо мақсади инкишоф додани шавқу ҳаваси маърифатии толибилмон ба фан, ҷалби онҳо ба омӯзиши физика бо технология, зери мафҳуми алоқаи байнифанӣ дар таҳқиқотҳои олимони зерин пешниҳод гардидааст.

Асоси омӯзиши методологии таҳқиқоти мо аз китобу санадҳои таълимӣ, дастурҳои дар боло баёнгардида ташкил медиҳанд: «Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва концепсияи стандартҳои фаннии таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (2013), «Стандарти давлатии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз фанни физика ва технологияи иттилоотӣ барои мактабҳои таҳсилоти умумӣ» (2005), «Физика. Китоби дарсӣ, синфи 8» (Ф.Раҳимӣ, Абдурасулов А.А., Комилов Қ., Зарифзода Қ. 2021), «Технологияи иттилоотӣ. Китоби дарсӣ, синфи 11» (Ф.С. Комилов Т., Шарипов С.Ҳ., Мирзоев И.Л., Қосимов З.Ф., Раҳмонов.Р 2014), «Физика. Китоби дарсӣ, синфи 10», (Ҳамид Маҷидов, 2021).

Дар корҳои муаллифони зикргардида мавзӯи “Роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир” мушаххас таҳқиқ ва коркард нагардидаанд.

Омӯзиши ин мавзӯ ва натиҷаҳои он ҷиҳати баланд бардоштани сифати таълими фанни физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ саҳми бориз

мегузорад.

Методикаи ташкил ва баргузори таълими физика бо истифода аз технологияи муосир то ҳол ба таври чиддӣ омӯхта нашудааст ва амалӣ намудани он таҳқиқоти махсусро талаб менамояд.

Мақсади таҳқиқот: аз дарёфти роҳҳои самарабахши таълими физика бо татбиқи технологияи муосир, барои бакалаврҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ иборат мебошад. Яке аз роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими фанни физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир, иҷрои кори мустақилонаи бакалаврҳо ба шумор меравад.

Объекти таҳқиқот. Раванди таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо татбиқи технологияи муосир.

Мавзӯи таҳқиқот. Роҳҳои баланд бардоштани самаранокии таълими фанни физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир.

Фарзияи таҳқиқот ин баланд бардоштани самаранокии таълими физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо истифода аз технологияи муосир.

Марҳила, макон ва давраи таҳқиқот. Таҳқиқот дар се марҳила гузаронида шуд:

Дар марҳилаи якум (солҳои 2016-2017)- қисми назариявии мавзӯи омӯхта шуд, мақсад, ҳадаф, мазмун ва мақсади таҳқиқот муайян гардид, инчунин адабиёт доир ба мавзӯи таҳқиқот омӯхта мавриди таҳлил қарор дода шуд.

Доир ба мавзӯи таҳқиқот саҳми олимони соҳаи физикаю педагогика муайян карда шудаанд;

Дар марҳилаи дуюм (солҳои 2018-2019) корҳои санҷишию озмоишӣ оид ба дурустию самарабахшии коркарди методии мавзӯҳои фанни физика дар факултети физика ва математикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ва факултети муҳандисӣ – энергетикаи Донишқадаи технология ва менҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб бо истифода аз усулҳои фаъоли таълим гузаронида шуд;

Натиҷаҳои озмоиши педагогӣ дурусту самарабахшии истифодаи усулҳои фаъолро дар таълими фанни физика дар МТОК тасдиқ намуданд:

Дар марҳилаи сеюм (2020-2021) натиҷаҳои таҳқиқоти гузаронидашуда ҷамъбаст карда шуданд.

Оид ба натиҷаҳои таҳқиқоти гузаронидашуда мақолаҳои илмӣ ба ҷоп расиданд ва дар конференсияҳои илмӣ сатҳҳои гуногун маърузаҳо карда шуданд. Хулосаи умумии таҳқиқот бароварда шуда, мазмуну мундариҷаи таҳқиқоти гузаронидашудаи диссертатсияи мазкур таълиф гардид.

Асосҳои назариявӣ-методологии таҳқиқот дар он аст, ки ҳангоми бехтар намудани самаранокии машғулиятҳои физика бо истифодаи технологияҳои муосир аз чунин омилҳо вобастагӣ дорад:

- Асоснок кардани мавқеи назариявии физикӣ ва ошкор намудани сабабҳо, коҳиш ёфтани самаранокии таълими ин фан дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии омӯзгорӣ;
- Бо тариқи назариявӣ асоснок кардани истифодаи методҳои фаъоли таълим дар омӯзиши фанни физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ;
- Коркарди методикаи таълими мавзӯҳо баҳри ташаккули сифати таълими физика дар МТОК;
- Коркарди системаи методи пурмазмун барои дар сатҳи баланд гузаронидани лексияҳо, суҳбатҳо, машғулиятҳои лабораторӣ ва таҷрибаҳои амалию истеҳсолӣ дар таълими фанни физика дар МТОК;
- Интиҳоб намудани системаҳои муносибатҳои муайян ва ягонаи ҷаҳонбинии илмии муосир;
- Дарк кардани назария ва методологияи қонунҳои физикӣ дар раванди таълим;
- Аз рӯи методикаи пешниҳодшуда арзёбӣ намудани дараҷаи дониши бакалаврҳо аз фанни физика.

Сарчашмаи маълумот. Дар рафти таҳқиқот мо аз сарчашмаҳои таҳқиқотҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ доир ба мавзӯи таҳқиқотӣ истифода намудем. Бевосита аз адабиётҳои дарсӣ, авторефератҳо ва диссертатсияҳои муҳаққиқонро сармашки кори худ намудем.

Заминаҳои эмпирикӣ мувофиқи хусусияти мавзӯи таҳқиқотӣ, объект ва вазифаҳои диссертатсионӣ интиҳоб шуда, аз ташхис, таснифу гирдоварии маълумотҳо, методҳои лоиҳавӣ, санҷишу хулосаҳои озмоишӣ ва сифату натиҷаҳо иборат аст.

Пойгоҳи таҳқиқот. Таҳқиқоти илмӣ дар факултети физика ва математикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ва факултети муҳандисӣ – энергетикаи Донишкадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб интиҳоб гардида, дар озмоиши педагогӣ 50 нафар донишҷӯёни муассисаҳои таълимии мазкур иштирок намуданд.

Навгониҳои илмии таҳқиқот:

1. Муқаррар карда шудааст, ки истифодаи якҷояи методҳои нави фаъоли таълим ва методҳои системаи анъанавӣ якдигарро пурра менамоянд ва дар таълими фанни физика дар МТОК, ба натиҷаҳои назаррас оварда мерасонанд.

2. Нишон дода шудааст, ки яке аз роҳҳои инкишофи қобилияти маърифатӣ ва фарҳангӣ – техникӣ дар таълими фанни физика аҳбори технологӣ ба шумор меравад ва фаъолияти эҷодии бакалаврҳоро ғанӣ мегардонад.

3. Нишон дода шудааст, ки китобҳои дарсӣ ва васоити таълимии мавҷуда (ба забони русӣ, чопи солҳои гуногуни нашриёти Руссия) ва васоити

таълимии дар Ҷумҳурии Тоҷикистон чопгардида аз фанни физика дар МТОК моҳиятан раванди муносибати босалоҳиятро дар таълим таъмин карда наметавонанд ва мазмунан ба ин низом мувофиқ нестанд.

4. Омилҳои асосии баланд бардоштани маърифати эҷодкории бакалаврҳо аз фанни физика муайян ва роҳҳои амалӣ гардондани онҳо нишон дода шудааст.

5. Нишон дода шудааст, ки барои бо низоми кредитии таҳсилоти аврупоӣ тайёр намудани бакалаврҳои муосири ҷавобгӯи стандартҳои давлатию байналмилалӣ кори муваҷҷиба ба бакалаврҳо дар сатҳи зарурӣ ба роҳ мондан лозим мебошад. Агар дар низоми кредитии таҳсилоти аврупоӣ дар раванди таълим ба бакалаврҳо иҷро намудани корҳои муваҷҷиба ташаккул диҳем, он гоҳ мо ба мақсади асосии худ - тайёр намудани бакалаврҳои муосири ҷавобгӯи стандартҳои давлатию байналмилалӣ шарафёб мегардем.

6. Методикаи таълими мавзӯҳои физикаи умумӣ аз фасли механика бо усулҳои фаъол – усули интерактивӣ, низоми кредитии таҳсилоти аврупоӣ ва усули муносибати босалоҳият дар таълим нишон дода шудааст. Методикаи таълими ин мавзӯҳо барои устодони фанни физикаи умумӣ дар МТОК ва бакалаврҳо ҳамчун дастури методӣ хизмат мекунад.

7. Муқаррар карда шуд, ки истифодаи усулҳои фаъоли таълим шавқу ҳаваси бакалаврҳо нисбати омӯзиши фанни физика афзун мегардонад ва онҳо ҳамеша кӯшиш ба харҷ медиҳанд, ки сатҳи донишашонро ба талаботи замони мувофиқ гардонанд.

8. Дар таҷриба муайян карда шуд, ки усули интерактивӣ усули анъанавии таълимро пурра мегардонад. Методҳои гуногуни таълим имконият медиҳанд, ки роҳи самарабахши омӯзиш интихоб карда шавад.

9. Муқаррар карда шуд, ки новобаста аз истифодаи усулҳои фаъоли таълим ҳангоми таълими фанни физика дар МТОК диққати асосиро ба ҳалли масъалаҳои рағбатдор кардан лозим аст, ки бакалаврҳо бо салоҳияти асосӣ – ҳал карда тавонистани масъалаҳо аз фаслҳои гуногуни фанни физикаи умумӣ соҳиб гарданд.

10. Роҳи усулҳои ташаккул додани дараҷаи фикрӣ – эҷодӣ ва зехнии бакалаврҳо ҳангоми таълими физика дар МТОК нишон дода шудааст.

11. Омӯзиши педагогии гузаронидашуда дар факултети физика ва математикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ва факултети муҳандисӣ – энергетикӣи Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб, тасдиқ намуд, ки истифодаи усулҳои анъанавӣ ва усулҳои фаъоли таълим дар баланд бардоштани сатҳи дониши бакалаврҳо аз фанни физикаи умумӣ ва бедор намудани шавқу ҳаваси онҳо ба омӯзиши фан саҳми беназир доранд.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1. Истифодаи муштаракӣ методҳои фаъол ва анъанавӣ дар таълими фанни физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ҷиҳати баланд бардоштани сифати таълим ва сатҳи дониши бакалаврҳо.

2. Инкишофи қобилияти маърифатӣ ва фарҳангӣ – техникаии бакалаврҳо дар таълими фанни физика дар МТОК тавассути ахбори техникӣ.

3. Ба талаботи муносибати босалоҳият дар таълим мувофиқ набудани мазмуну мундариҷаи китобҳо ва воситаҳои таълимии ҷопи Руссия ва Тоҷикистон аз фанни физикаи умумӣ барои МТОК.

4. Омилҳои асосии баланд бардоштани маърифати эҷодкорӣ бакалаврҳо аз фанни физика дар МТОК ва роҳҳои амалӣ гардонидани онҳо.

5. Ҷавобгӯ набудани барномаҳои таълимии намунавӣ ба талаботҳои низоми кредитӣ таҳсилот дар МТОК, паст гардидани сифати таълим, ҳалалдор кардани қори омӯзгорони фанни физикаи умумӣ дар баланд бардоштани сатҳи дониши бакалаврҳо ва душвор гардонидани баёни пайдарпайии мавзӯҳо.

6. Афзун намудани шавқу ҳаваси бакалаврҳо дар омӯзиши фанни физикаи умумӣ дар МТОК тавассути истифодаи усулҳои фаъоли таълим ва кӯшиши бакалаврҳо барои ба талаботи замон мувофиқ кардани сатҳи донишшон.

7. Барои пурра намудани усули анъанавии таълим, аз усули фаъоли таълим–интерактивӣ, усули таҳсилоти кредитӣ ва муносибатҳои босалоҳият дар машғулиятҳои фанни физикаи умумӣ истифода бурдани устодони бомаҳорату эҷодкор.

8. Ҳалли масъалаҳои, ки дар МТОК новобаста аз истифодаи роҳу усулҳои фаъоли таълим бакалаврҳо ҳал мекунанд, ба салоҳияти асосӣ ҳал карда тавонистани масъалаҳо аз ҷиҳати гуногуни фанни физикаи умумӣ соҳиб мегарданд.

9. Роҳу усулҳои ташаккул додани дараҷаи фикрӣ – эҷодӣ ва зехнии бакалаврҳо ҳангоми таълими фанни физикаи умумӣ дар МТОК.

10. Озмоиши педагогӣ барои санҷидани дурустӣ ва самарабахшии методҳои таълимии пешниҳод кардашуда бо усулҳои анъанавӣ ва усулҳои фаъоли таълим ва тасдиқ ёфтани самарабахшии истифодаи технологияи муосир – усулҳои фаъоли таълим дар баланд бардоштани сатҳи дониши бакалаврҳо аз фанни физикаи умумӣ ва бедор намудани шавқу ҳаваси онҳо ба омӯзиши он дар МТОК.

Аҳамияти назариявӣ таҳқиқот дар он таҷассум меёбад, ки муқаррароти назариявӣ – методологӣ, ҳулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия пешниҳод шуда, ҳангоми таҳия ва истифодаи технологияи муосир барои баланд бардорӣ раванди таълими физикаи умумӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ истифода шуда метавонанд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот. Натиҷаҳои таҳқиқотро ҳамчун маводи таълимӣ дар фаъолияти педагогӣ, таълифи китобҳои дарсӣ, дастурҳои таълимии ва васоити ёрирасони таълимӣ истифода бурдан мумкин аст. Аз натиҷаҳои таҳқиқот инчунин барои рушди зехнии бакалаврҳо истифода бурдан мумкин аст. Омӯзгорони МТОК метавонанд аз натиҷаҳои таҳқиқот

дар машғулиятҳои фанни физикаи умумӣ баҳри баланд бардоштани сифати таълим истифода баранд. Истифодаи муштаракӣ усулҳои фаъоли таълим ва таълими анъанавӣ ҳангоми тадриси физика дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ чӣхати баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсиланд.

Саҳми шахсии докталаб: диссертатсия мустақилона анҷом дода шудааст. Дар асоси натиҷаҳои диссертатсия докталаб мақолаҳои илмӣ ҷоп карда, дар як қатор конференсияҳои илмӣ маъруза кардааст. Муаллиф пешниҳод кардааст, ки бо мақсади баланд бардоштани сифати таълими физикаи умумӣ дар МТОК ва сатҳи дониши бакалаврҳо, дараҷаи азхудкунии онҳо аз технологияи муосир – методологияи интерактивӣ мустақилона ва самаранок истифода шавад.

Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 157 саҳифаи матни компютери бо ёрии протсессори матнии Microsoft Word ҳарфчинӣ шуда иборат буда, 11 расм, 8 диаграмма ва 10 ҷадвалро дар бар гирифтааст. Рақамгузори расму ҷадвалҳо барои ҳар ду боби диссертатсия умумӣ мебошад. Рӯйхати адабиёт фарогири 151 номгӯӣ мебошад.

Шӯрои диссертатсионӣ дар ҷаласаи худ (28.10.2023, протоколи №8), дар бораи ба Қаландарова Манзура Сайдасроровна додани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ қарор қабул кард.

Дар овоздиҳии пинҳонии Шӯрои диссертатсионӣ иборат аз 18 нафар, иштирок доштанд 14 нафар, аз ҷумла 5 нафар доктори илм, ки ба ҳайси шӯро дохил мешаванд, дар ҷаласа иштирок доштанд, чунин овоз доданд: тарафдор – 14 нафар, зид – нест, бюлетенҳои беэтибор – нест.

Раиси шӯрои диссертатсионӣ

Сатторов А.Э.

Котиби илмӣ шӯрои диссертатсионӣ

Ойматова Ҳ.Ҳ.

Сардори шӯбаи кадрҳои ДДБ ба номи Н.Хусрав

Шукурзод Ҷ.А.

